

TYSKA PĘTLA ROWEROWA

L.p.	Km na trasie	OBIEKT	OPIS
1	0,00	START – Napis TYCHY	
2	0,37	Pomnik SKRZYDŁA NIEPODLEGŁOŚCI	Powstał z okazji setnej rocznicy odzyskania przez Polskę Niepodległości. Autorem pomnika jest prof. dr hab. Roman Kurzawski z krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. Odsłonięcie Skrzydeł Niepodległości było jednym z elementów obchodów tej uroczystości.
3	0,66	Pomnik WALKI I PRACY	Pomnik ten to swoista ikona miasta. Rzeźba dłuta Augustyna Dyrdy składa się z trzech części: pierwszej – prześwitowej; symbolizującej dwie społeczności – rdzenną śląską i ludność napływową, które musiały się zintegrować, żyjąc w tym samym miejscu; drugiej – sylwetek ludzi pracy i młodych przybywających do Tychów, aby założyć tu dom i rodzinę; trzecia część to połączone ze sobą pylony, zwieńczone orłem – przedstawiające zintegrowane, połączone siły i losy tych dwóch różnych społeczności. W latach 90. XX w. pomnik zyskał potoczną nazwę Żyrafa.
4	1,85	STADION MIEJSKI ul. Edukacji	Stadion piłkarski przy ul. Edukacji 7 wykorzystywany przez klub sportowy GKS Tychy może pomieścić 15 300 widzów. Jego budowę rozpoczęto w grudniu 2012 r.; oddanie obiektu do użytku nastąpiło w lipcu 2015 r. Powstał w miejscu dawnego Stadionu Miejskiego. Projekt to dzieło członków pracowni architektonicznej Perbo Group.
5	3,42	STARY MŁYN ul. Starokościelna	Młyn parowy w Tychach uruchomiono w 1910 r. przy ul. Starokościelnej. Właścicielami byli Jan i Wiktoria Drobowie, których gospodarstwo znajdowało się w pobliżu. Budowę prowadziła firma Andre&Feldner. W latach dwudziestych XX w. do młyna doprowadzono energię elektryczną i nadano mu nazwę: „Tychowski młyn elektryczny”. Urządzenia unowocześniono. Młyn obsługiwał miejscowych gospodarzy, ale również tych z odległych miejscowości. Zboże przywożono z daleka koleją, przeładowywano na stacji na rolwagi, platformy ciągnięte przez konie, i dostarczano do młyna. W młynie produkowano m.in. mąkę żytnią i pszenną oraz śrut jęczmienny i owsiany. W 1946 r. młyn został upaństwowiony i wszedł w skład Państwowych Zakładów Zbożowych w Zabrze.
6	4,10	Centrum Wycieczkowe Tyskich Browarów Książęcych	To perła architektury regionu; zwiedzający z przewodnikiem mają możliwość poznania historii funkcjonowania Browaru Książęcego.
7	4,39	Pomnik OFIAR HITLERYZMU ul. Kościuszki	Głaz z tablicą upamiętniającą męczeńską śmierć pięciu członków ruchu oporu, straconych przez hitlerowców 22 września 1944 r. Była to ostatnia publiczna egzekucja w rejencji katowickiej w czasie hitlerowskiej okupacji.
8	4,42	STARA POCZTA ul. Kościuszki 24	Pierwsi listonosze, zwani wówczas „pocztarzami” lub „pocztarzykami”, którzy obsługiwali Tychy i okolice w poł. XIX w., zatrudnieni byli przez urząd pocztowy w Mikołowie. Pierwsza drewniana skrzynka pocztowa pojawiła się w Tychach w 1864 r., zaś tyski Urząd Pocztowy jako samodzielna jednostka powstał w 1866 r. Początkowo jego naczelnikiem był pochodzący z Bytomia Schubert. Istniejący dziś gmach powstał w 1899 r. Od 1939 r. Urząd Pocztowy posiadał własny samochód służbowy.

9	4,72	RYNEK w Starych Tychach	Jeszcze niespełna sto lat temu w miejscu dzisiejszego rynku znajdował się staw zwany „tyskim” lub „kościelnym”. Należał on do księcia pszczyńskiego, dzierżawiony w różnych okresach, jak chociażby na początku XX w. przez Browar Obywatelski, który czerpał korzyści z hodowli ryb oraz pozyskiwanego zimą lodu. W drugiej dekadzie XX w. zabiegano o zasypianie lub osuszenie stawu, co znacznie poprawiłoby komfort życia okolicznych gospodarzy, szczególnie w okresie wiosennych roztopów, gdy poziom wody w Potoku Tyskim wzrastał, wdzierając się do domów. Staw został osuszony dopiero na początku lat 30. XX wieku, a od 1936 r. stał się własnością gminy. Dziś pośrodku rynku widoczna jest fontanna z rzezbami wydr, nawiązująca właśnie do znajdującego się tam dawniej akwenu.
10	4,82	Kościół pw. św. MARII MAGDALENY	Przyjmuje się, że drewniany kościół w Tychach powstał w końcu XV w. W 1782 r. wymurowano świątynię, która po przebudowie stoi do dziś. Rozbudowa kościoła nastąpiła w latach 1906–1907, wydłużono nawę główną z prezbiterium i dodano nawy boczne. Dzięki tym zabiegom przestrzeń budynku zwiększyła się trzykrotnie. W 1929 r. rozbudowano wieżę kościelną.
11	4,90	Tablica pamiątkowa ul. ks. K. Damrota 35	Tablica umieszczona na fasadzie budynku dawnej restauracji Strzeleckiego (obecnie Polonez) – lokalu plebiscytowego, gdzie 20 marca 1921 r. odbyło się głosowanie za przyłączeniem Tychów: do Polski (oddano 2982 głosy) lub Niemiec (oddano 650 głosów).
12	5,02	MUZEUM MIEJSKIE (Stary Magistrat) plac Wolności 1	Muzeum rozpoczęło działalność 1 stycznia 2005 r., w tym samym roku została otwarta pierwsza wystawa: <i>Sto lat z życia miasta. Tychy i tyszanie w XX wieku</i> . Gmach urzędu gminnego, zwany dziś właśnie Starym Magistratem został wybudowany w 1906 r. decyzją pierwszego płaćnego naczelnika gminy – Schaffarczyka.
13	5,10	Pomnik POWSTAŃCA ŚLĄSKIEGO	Odlany z brązu pomnik autorstwa Wincentego Choremalskiego poświęcony tyszanom poległym w powstaniach śląskich został odsłonięty w 1930 r. Przedstawiał postać młodego mężczyzny z szablą w prawej dłoni. Zburzony przez hitlerowców we wrześniu 1939 r., stanął ponownie na cokole w 1958 r. – już jako postać ze sztandarem w tym samym geście, bez szabli. Posąg wykonał tyski artysta rzeźbiarz Augustyn Dyrda. W 2007 r. zrekonstruował on przedwojenną figurę powstańca, ponownie z szablą w dłoni.
14	5,45	SZPITAL ul. Nowokościelna 35	Pierwszym lekarzem na stałe mieszkającym w Tychach, od 1893 r., był Karol Kornke. Mieszkał niedaleko powstałego w 1913 r. szpitala przy ul. Nowokościelnej. Szpital był placówką ogólną; w jego piwnicach mieściły się pralnia i kuchnia; na parterze – sale dla kobiet, na piętrze – sale dla mężczyzn, a także pokój zabiegowy i sala operacyjna. Na poddaszu mieszkały siostry zakonne, pełniące służbę jako szpitalne pielęgniarki.
15	5,69	Kapliczka SŁUPOWA ul. Nowokościelna 19	Krzyż przydrożny zwany „Bożą Męką” przy ul. Nowokościelnej stanął na gruncie dawnego folwarku książęcego. Widnieje na nim rok 1730. Według opowiadań miejscowej ludności odprawiono w tym miejscu mszę polową dla wojsk napoleońskich idących na Moskwę w 1812 r.
17	7,20	DWORZEC PKP	Stacja kolejowa w Tychach została otwarta w 1870 r. przy trasie kolejowej Bielsko–Katowice. Dworzec znajdował się w okolicach ulicy Mikołowskiej; parter zajmował hall z dwiema kasami biletowymi oraz restauracje dla gości I, II i III klasy. Piętro było przeznaczone na mieszkanie zawiadowcy. Budynek ten został zburzony najprawdopodobniej w pierwszej połowie lat 70. XX w. Nowy dworzec został zrealizowany częściowo – projektant Marek Dziekoński przewidywał, że druga, południowa część, powstanie w miejscu funkcjonującego starego dworca, nadal użytkowanego przez mieszkańców miasta. Ostatecznie budowa części południowej nie doszła do skutku. W 2010 r. dokonano rewitalizacji dworca i jego otoczenia.

18	7,91	BROWAR OBYWATELSKI ul. Browarowa 7	Browar został wybudowany z inicjatywy spółki piwowarskiej Brieger Aktien-Brauerei Gesellschaft, która w 1895 r. zakupiła tereny na zachód od dworca kolejowego, by już w 1898 r. rozpocząć tam produkcję piwa. Szybko stało się poważną konkurencją dla Browaru Książęcego. W 1899 r. została zawarta między oboma browarami konwencja dotycząca jednolitych cen piwa w handlu detalicznym, a w 1918 r. doszło do skupu 90% akcji Browaru Obywatelskiego przez zarząd książęcy pszczyński, co wyeliminowało wzajemną konkurencję. W 1936 r. Browar Obywatelski przeszedł w dzierżawę zarządcy przymusowego dóbr księcia pszczyńskiego, a 1 lutego 1939 r. wraz z Browarem Książęcym wszedł w skład nowo powstałej spółki akcyjnej Książęce Browary S.A. w Tychach. W czasie II wojny światowej budynek nie ucierpiał, co pozwoliło na szybkie uruchomienie produkcji, którą ostatecznie zakończono pod koniec lat 90. XX w.
19	8,50	Ulica STAWOWA	
20	9,77	Ulica JEŻYNOWA	
21	10,60	Park SUBLE ul. Stoczniowców 70	Suble to park znajdujący się w południowej części miasta. Przy dwóch stawach, przedzielonych ulicą Stoczniowców, można spotkać różne gatunki ptactwa wodnego, a alejki wokół akwenów zachęcają do spacerowania i spędzania wolnego czasu na świeżym powietrzu. Na terenie parku znajduje się duży plac zabaw dla dzieci, siłownia plenerowa i rowerowy pumptack.
22	12,70	Kościół pw. DUCHA ŚWIĘTEGO ul. Myśliwska 43	12 sierpnia 1980 r. erygowano parafię pw. Ducha Świętego. Fundusze potrzebne do budowy kościoła pochodziły głównie z ofiar wiernych. W prace zaangażowani byli m.in. mieszkańcy okolicznych osiedli oraz dzielnicy Żwaków – terenów, które parafia objęła zasięgiem. Projekt świątyni (autorstwa Stanisława Niemczyka) w kształcie namiotu, okolony podcieniami (jak soboty w kościołach drewnianych) był mocno odmienny od dotychczas budowanych. Całość pokrył potężny dach wsparty na żelbetowych ramach, którego zwieńczenie stanowiły cztery smukłe krzyże. Pośrodku dachu umieszczony został świetlik doświetlający nawę. Decyzję o budowie podjął osobiście biskup Herbert Bednorz na prośbę proboszcza Franciszka Resiaka. Prace budowlane prowadzono na przełomie lat 70. i 80. zgodnie z założeniami konstruktora Jerzego Manjury. Świątynia jest dwupoziomowa; w ukończonej kaplicy dolnej odprawiano msze w czasie, gdy wznoszono część górną. Poświęcona została 11 września 1982 r. Autorem polichromii wewnątrz kościoła jest wybitny artysta – Jerzy Nowosielski.
23	13,70	PARK WODNY TYCHY ul. Sikorskiego 20	To najnowocześniejszy aquapark na Śląsku. Podzielony został na kilka stref – rekreacyjną, sportową, sauny i łaźnie piwne oraz SPA. Zasilany jest on w biogaz, powstający w RCGW S.A. w Tychach, uszlachetniany do biometanu i przesyłany za pomocą specjalnego, innowacyjnego gazociągu do Wodnego Parku Tychy, gdzie produkowana jest energia elektryczna i ciepła, zabezpieczająca całkowicie jego potrzeby.
24	14,40	TĘŻNIA SOLANKOWA Rodzinny Park bł. Karoliny (Park Południowy)	Solanka w tyskiej tęźni, znajdującej się w parku Południowym, pochodzi z uzdrowiska Ustroń. Mikroklimat powstały wokół niej wykorzystywany jest m.in. w profilaktyce i leczeniu schorzeń górnych dróg oddechowych, zapalenia zatok, rozedmy płuc, nadciśnienia tętniczego, alergii i w przypadku ogólnego wyczerpania.

25	14,50	Kościół pw. bł. Karoliny Kózkówny ul. Tischnera 50	Parafię erygowano w 1989 r.; jej proboszczem został ks. Józef Szklorz, który także poprowadził budowę. Kościół zaprojektował w 1993 r. Grzegorz Ratajski, konstruktorem został Marian Krężel. W czerwcu 1993 r. ks. Józef Szklorz poświęcił plac budowy, a 13 sierpnia władze miejskie zatwierdziły projekt. Budowa trwała 7 lat; pierwszą mszę świętą odprawiono w nowo budowanej świątyni 24 grudnia 1998 r., konsekracja odbyła się 18 listopada 2000 r. Do wykonania malarskiego wystroju wnętrza zaproszono artystów: Joannę Piech-Kalarus i Romana Kalarusa (profesora katowickiej Akademii Sztuk Pięknych), których warsztat cechuje się żywą kolorystyką, stosowaniem czystych barw, syntetycznym rysunkiem.
26	16,20	HUTA PAPROCKA	Huta Paprocka jako kuźnica żelaza została założona w 1703 r. przez panującego na ziemi pszczyńskiej barona Baltazara Erdmanna Promnitza, w pobliżu wsi Paprocany. W 1775 r. książę pszczyński Friedrich Erdmann Anhalt-Köthen rozbudował hutę i nazwał ją Huta Ludwig, na cześć swego najmłodszego syna. W 1835 r. inżynier John Baildon zmodernizował zakład, by już kilkanaście lat później, w 1856 r. dać możliwość zainstalowania nowoczesnej maszyny parowej. Huta została zamknięta w 1878 r. Pozostałe po Hucie Paprockiej trzy budynki umiejscowione nad Jeziorem Paprocańskim oraz rzeką Gostynią zostały przebudowane oraz zmodernizowane, od 2010 r. stanowią własność prywatną.
27	17,10	Dzika Plaża PAPROCANY	
28		Wokół Jeziora PAPROCAŃSKIEGO	Sztuczny zbiornik wodny powstał na potrzeby Huty Paprockiej po jej przebudowie w 1775 r. Jego zasób wodny służył do chłodzenia obudowy, napędzania dmuchaw i młota huty. W latach 1986–1992 w zbiorniku przeprowadzono zabiegi rekultywacyjne polegające na całkowitym jego osuszeniu, zdjęciu namułu i obniżeniu gruntu dennego o pół metra na powierzchni 110 ha. Obecnie pełni rolę rekreacyjną oraz retencyjną, stanowiąc osłonę przeciwpowodziową dla południowo-wschodnich dzielnic miasta.
29	20,00	ZAMECZEK MYŚLIWSKI PROMNICE	Twórcą projektu architektonicznego tej rezydencji myśliwskiej był Oliver Pavelt – nadworny architekt Hochbergów, który na polecenie księcia pszczyńskiego Hansa Heinricha XI zaprojektował powstałą w 1861 r. budowlę w stylu neogotyku angielskiego z widocznymi wpływami niemieckimi. Zameczek Promnice stanowił centralną budowlę większego zespołu, w skład którego wchodziły: wozownia, stajnie oraz leśniczówka. Obiekt w obecnej postaci jest rezultatem dwóch faz budowlanych: z 1861 r. (faza pierwotna) i przede wszystkim z 1868 r., kiedy to miała miejsce gruntowna odbudowa zamku po pożarze z 1867 r., oraz kilku drobniejszych zmian, jakich dokonano na przełomie XIX i XX w. W zamczku goszczono między innymi cesarza Niemiec Wilhelma II oraz wielu przedstawicieli arystokracji niemieckiej. Miejsce to upodobała sobie również Maria Teresa Cornwallis-West, żona Jana Henryka XV von Hochberg.
30	21,90	PRZYSTAŃ KAJAKOWA MARINA	Przystań kajakowa nad Jeziorem Paprocańskim znajduje się na jego wschodnim nabrzeżu, w sąsiedztwie oddanych do użytku jesienią 2014 r. tarasów. Oba obiekty powstały według projektu tego samego architekta – Roberta Skitka (autorska pracownia projektowa RS+Robert Skitek). Z przystani korzysta, między innymi, sekcja kajakarska Miejskiego Ośrodka Sportów Młodzieżowych.
31	22,40	OŚRODEK WYPOCZYNKOWY PAPROCANY	Zlokalizowany nad Jeziorem Paprocańskim. Miejsce wypoczynku mieszkańców Tychów z placami zabaw dla dzieci, wypożyczalnią kajaków oraz punktami gastronomicznymi.

32	22,80	HOTEL PIRAMIDA ul. Sikorskiego 100	Hotel Piramida powstał według pomysłu Andrzeja Krzysztofa Barysza i Aleksandra Nowackiego. Obiekt zaprojektowano w 2002 r., oddano do użytku w 2004 r. Charakterystyczny budynek już w czasie powstawania został tyską „ikoną”, wzniesiony w najwyższym punkcie nad brzegiem Jeziora Paprocańskiego. Proporcje tyskiego hotelu zgodne są z proporcjami egipskiej piramidy Cheopsa (w skali 1:5). Takie było życzenie inwestora i właściciela, Tadeusza Ceglińskiego, bioenergoterapeuty.
33	24,10	Tablica upamiętniająca Plebiscyt na Górnym Śląsku ul. Paprocanska 156	Tablica pamiątkowa umieszczona na fasadzie budynku obecnego Przedszkola nr 3 – dawnego lokalu plebiscytowego, gdzie 20 marca 1921 r. odbyło się głosowanie za przyłączeniem, wówczas osobnej wsi, Paprocana do Polski (386 głosy) lub Niemiec (40 głosów).
34	24,30	Kościół św. FRANCISZKA z ASYŻU i św. KLARY ul. Paprocańska 90	Kościół św. Franciszka z Asyżu i św. Klary – zwany Małym Asyżem – wznoszony jest na planie krzyża franciszkańskiego, według projektu Stanisława Niemczyka, przy współpracy z konstruktorami: Martą i Leszkiem Weszke. Budowę kościoła wraz z klasztorem rozpoczęto 4 maja 2000 r., a odpowiedzialnym za przebieg prac został o. Wawrzyniec Jaworski.
35	25,40	STADION ZIMOWY ul. de Gaulle'a 2	Stadion Zimowy zaprojektowany został w duchu architektury brutalistycznej, eksponującej surową urodę betonu i wielkich przeszklonych powierzchni. Budowany w latach 1977–1978, według projektu architekta Marka Dziekońskiego oraz konstruktora Jerzego Manjury. W lata 2007–2008 został przeprowadzony gruntowny remont – odświeżono betonowe pylony, kontrastujące z nimi dotychczas przeszklenia zamieniono na ścianki osłonowe. O pierwotnej urodzie brutalistycznego dzieła architektury przypominają archiwalne zdjęcia. Swoje mecze rozgrywa tu drużyna hokejowa GKS Tychy.
36	26,30	Pomnik WEJCHERTÓW ul. Darwina	Rzeźba plenerowa przedstawiająca Hannę Adamczewską-Wejchert i Kazimierza Wejcherta – generalnych projektantów miasta, w ujęciu realistycznym, sylwetkowym. Rzeźba stanęła na pasie zieleni biegnącym wzdłuż ul. Karola Darwina – miejscu nieprzypadkowym. W koncepcjach urbanistycznych Wejchertów obszar ten stanowił część głównej osi zielonej, przecinającej miasto z północy na południe. Pomnik odsłonięto 11 listopada 2013 r., jego twórcą jest Tomasz Wenklar.
37	26,50	Pomnik RYSZARDA RIEDLA al. Niepodległości	Rzeźba plenerowa przedstawiająca Ryszarda Riedla – lidera zespołu Dżem, w ujęciu realistycznym, sylwetkowym. Twórca przedstawił muzyka w jego ulubionych butach – kowbojkach, dzinsach i kapeluszu z szerokim rondem. Pomnik umieszczono przy alei Niepodległości, w pobliżu przystanku, skąd bluesman często odjeżdżał w kierunku Katowic. Rzeźbę odsłonięto w grudniu 2011 r.; jej autorem jest Tomasz Wenklar.
38	27,00	META – NAPIS TYCHY	Długość pętli: około 27 km, stopień trudności: ŁATWY